

a. Zprávy osobní

**Profesor Andreas Moritsch
(*1936–†2001)**

Rakouský historik-slavista na pomezí etnologie a kulturní antropologie

Univerzitní profesor Andreas Moritsch zemřel v 65. roce svého věku po těžké operaci v ranních hodinách 27. února 2001 v nemocnici v korutanském Villachu. Tím ztrácí univerzita v Celovci (Klagenfurtu) svého profesora pro dějiny východní Evropy, který tam působil od roku 1993 a proslavil se daleko za hranicemi země. Moritschovo odborné působení tak začalo a skončilo v jeho milé korutanské domovině.

Andreas Moritsch se narodil 28. listopadu 1936 jako syn slovinské rolnické rodiny v Draganči (Dragantschach) v údolí řeky Zila (Gail). Absolvoval učitelský ústav v Celovci a několik let působil jako učitel na dvojjazyčných obecných a hlavních školách v jižních Korutanech. Od roku 1960 studoval geografii, historii a slavistiku na vídeňské univerzitě a promoval roku 1967 u legendárního profesora geografie Hanse Bobeka disertační prací, kterou uveřejnil roku 1969 pod názvem *Das nahe Triester Hinterland. Zur wirtschaftlichen und sozialen Entwicklung seit dem Beginn des 19. Jahrhunderts* (Blízké zázemí Terstu. K hospodářskému a sociálnímu vývoji od počátku 19. století). Z této knihy vyzařuje láska k alpsko-jaderskému prostoru, k němuž se Moritsch v pozdějších letech neustále vracel. Po roce 1990 zde pořádal s podporou vídeňského ministerstva vysokého školství a vědy mezinárodní semináře v údolí řeky Soči (Isonzo).

V pohnutém roce 1968 se dr. Moritsch

stal asistentem na univerzitním institutu pro dějiny východní Evropy, tehdy ještě v Liebiggasse 5, a prvním příslušníkem kolegiálně a přátelsky spolupracujícího čtyřlístku asistentů – Andreas Moritsch, Horst Haselsteiner, Arnold Suppan a Max Demeter Peyfuss, kteří byli ke konci osmdesátých let povoláni jako profesori na univerzity ve Štýrském Hradci, Vídni a Celovci. Profesor Walter Leitsch přivedl Moritsche k ruským dějinám a k habilitační práci, která byla publikována roku 1986 pod názvem *Landwirtschaft und Agrarpolitik in Russland vor der Revolution* (Zemědělství a agrární politika v Rusku před revolucí). Jako milovník knih využil Moritsch své výzkumné pobyty v Sovětském svazu k cenným nákupům mnoha knih, včetně literatury, která je na Západě stěží přístupná a velice vzácná. Své studenty nabádal ke studiu slovanských jazyků, bez jejichž dobré znalosti není možné porozumět dějinám východní a jihovýchodní Evropy.

Na mezinárodně proslulém vědeckém kongresu *Kärntner Volksabstimmung 1920* (Korutanské referendum roku 1920), které uspořádal Helmut Rumpler na univerzitě v Celovci roku 1980, předložil Andreas Moritsch pozoruhodný sociálně ekonomický rozbor výsledků tohoto referenda, které byly z národněpolitického hlediska překvapující. Moritsch ozřejmil tržněhospodářské a společensko-strukturální příčiny skutečnosti, že značná část slovinských rolníků a dělníků hlasovala 10. října 1920 pro setrvání v Rakouské republice. V roce 1984 uveřejnili profesor Tom M. Barker (Albany, USA) a Moritsch společnou syntézu v angličtině *The Slovene Minority in Carinthia* (Slovinská menšina v Korutanech). Tento směr vědeckého výzkumu, sblížující historii s etnologií a kul-

turní antropologií, rozvinul Moritsch v obsáhlém sborníku pod svou redakcí a pod obecným názvem *Vom Ethnos zur Nationalität* (Od etnosu k národnosti) jako osmnáctý svazek řady Wiener Beiträge zur Geschichte der Neuzeit z roku 1991. Po příchodu na univerzitu v Celovci roku 1993 se vztah národů, regionů, národnostních skupin a menšin stal jednou z hlavních oblastí Moritschova pracovního úsilí. Věnoval tomuto problému také řadu přednášek a seminářů v dvojjazyčném vzdělávacím středisku korutanské diecéze katolické církve v Tainachu. Sborníku *Der Austroslavismus. Ein verfrühtes Konzept zur politischen Neugestaltung Mitteleuropas* (Austroslavismus, předčasná koncepce nového politického uspořádání střední Evropy) z roku 1996 předeslal Moritsch výrok českého historika Františka Palackého, že by se Rakouské císařství muselo vytvořit v zájmu Evropy a humanity, kdyby již neexistovalo. V tomto směru spolupracoval Moritsch také se slovinskými historiky na přípravě *Alpen-Adria-Geschichtsbuch* (Alpsko-jaderská kniha dějin), ale definitivního vydání tohoto sborníku se již nedočkal.

Historikové z Rakouska a dalších zemí střední, jihovýchodní a východní Evropy vysoko oceňují památku a dílo svého kolegy a přítele Andrease Moritsche.

Prof. Dr. Arnold Suppan
Univerzita Vídeň

Josef Václav Scheybal

*31. 12. 1928 v Kristiánově
u Frýdlantu – †28. 9. 2001
v Jablonci nad Nisou

V symbolickém dnu 28. září 2001, na svátek sv. Václava, opustil řady českých

etnologů J. V. Scheybal, zanícený, nesmírně pracovitý, ukázněný a skromný badatel, jedinečný specialista v oboru dokumentární národopisné kresby, dobrý člověk a obětavý kolega všech, kteří žádali o pomoc a radu.

Josef Václav Scheybal vyrůstal v rodině vynikajícího sběratele a znalce lidové kultury Josefa Scheybala, v prostředí laskavém, inspirativním a vysoce náročném na intelektuální růst mladého chlapce. Právě díky příkladu a záměrnému výchovnému působení otce získal J. V. Scheybal základní vědomosti o lidové kultuře a také lásku k tomuto nezastupitelnému fenoménu české národní kultury. Díky vlivu matky orientoval svůj zájem ke kresbě a k lidovému výtvarnému projevu. Když se po záboru pohraničních území Československa v roce 1938 rodina uchýlila do Turnova, dostal se talentovaný chlapec do společensky pulzujícího lokálního prostředí, které žilo současnou kulturou i tradicemi zájmu o vysoké a také lidové umění. S tímto koutem Českého ráje zůstal svázán i po roce 1948, kdy rodina přesídlila na nedaleký Sychrov. Na Turnovsko pravidelně zajížděl i po roce 1966, kdy se jeho domovem stala bývalá fara v Jablonci nad Nisou.

Turnovsko trvale ovlivnilo intelektuální směřování J. V. Scheybala. Prostředí kulturně vyspělého města, rodiště historiků Josefa Pekaře a Josefa V. Šimáka, podněcovalo: malíř Karel Vik, grafik Karel Kinský, pedagog a spisovatel Jan Knob a další osobnosti spojené s tehdejší Turnovskem prohlubovali již probuzené zájmy studenta. Zde se poprvé J. V. Scheybal seznámil, právě prostřednictvím aktivit svého otce, i s terénní výzkumnou prací – orientovanou jednak k soupisu a dokumentaci lidové architektury, jednak k záchraně uměleckých památek severočeského regionu (soustředovaných do